

KRŠĆANSKO SVJEDOČENJE VJERE U DANAŠNJEM SVIJETU

Pojam vjernika u ovom izlaganju ima dosta široko značenje. Podrazumijeva se svakog onog koji vjeruje i koji je član Crkve. Tu dakle spadaju svi oni koji priznaju nadnaravnu stvarnost i koji za program svoga života imaju Evanđelje. Svi su oni u istim životnim uvjetima. Njihova vjera ima gotovo ista iskušenja, a današnji položaj Crkve pred njih stavlja gotovo isti imperativni zahtjev svjedočenja vjere.

Prilike u kojima Crkva živi danas

Crkva se danas nalazi u sasvim drugačijim životnim i vremenskim prilikama nego što je bilo jučer. Tolike su se stvari izmjenile. Briga oko ovozemnih stvarnosti apsorbirala je čovjeka. Mentalitet ljudi iz dana u dan poprima nove oblike tako da je teško i pratiti taj razvoj promjene. Čovjek danas boluje od novosti, brzine, napretka i univerzalizma. On u tome vidi svoju budućnost. I teško prima ono što se ne može uklopiti u tu novu budućnost. Pred tom činjenicom ne smijemo zatvariti oči, niti pred njom uzmicati, nego je imati u vidu u naviještanju Evanđelja, ako želimo da evanđeoska poruka dopre do ušiju modernog čovjeka.

Naravno, vjera i vjernici teško mogu naći svoje mjesto u mentalitetu koji razvoj svemira i ljudskog djelovanja, povijest misli, religija, života i morala tumači isključivo evolucijom, bez ikakvog utjecaja nekog principa sa strane. Takva atmosfera predstavlja novi kontekst kršćanske prisutnosti u svijetu. Više se naime ne radi da Crkva naviješta Evanđelje samo ljudima drugih religija i vjerskih uvjerenja, već i onima koji su bez religije. Budući da je danas ireligioznost prisutna i u narodima koji su tradicionalno kršćanski, čitava Crkva treba biti »*misijska*« i istinski svjedočiti evanđeosku poruku. To bez sumnje igra značajnu ulogu u životu Crkve i vjernika.

Međutim, mnogi se ne snalaze pred tolikim pojavama koje ne mogu nikako uskladiti s apsolutnom ispravnošću i istinitošću Crkve i Evanđelja te zagarantiranošću njenog uspjeha. Činjenica je da i danas, dvije tisuće godina nakon Kristova dolaska, velika većina čovječanstva uopće ne pozna Krista ili, u najmanju ruku, od njega ništa ne očekuje. Osim toga, stvarnost Kristove prisutnosti ni kod samih kršćana ne nalazi dovoljno odjeka, jer toliki tako žive kao da Krist nije ni došao. Tim dvjema činjenicama pridružuje se i treća, gotovo kao posljedica, koja malo pomalo počima karakterizirati ovaj vremenski trenutak, a to je *ateizam*. Svijet bez vjere u Boga. Vjernik u toj atmosferi danas živi.

Fenomen ateizma

Danas se Crkva i vjernici najviše suočavaju s ateizmom, i kao teorijom i kao životnom praksom mnogih ljudi. Prema toj pojavi ne možemo biti ravnodušni, posebno kad znamo da i kod vjernika slabi osjećaj za nadnaravno i za ono što je do jučer izgledalo stalno i nepromjenljivo.

Jedan od najznačajnijih aspekata suvremene situacije jest tzv. *religiozna alternativa*. Ona se je pojavila već na početku novog vijeka s protestantskom reformom, jer je postavljen problem izbora za ili protiv katoličke Crkve. Francuska revolucija, zastupajući naravnu religiju, produbljivala je religioznu alternativu, jer se postavljalo pitanje za ili protiv kršćanstva. Marksistički orijentirani pokreti formuliraju religioznu alternativu za ili protiv vjere u Boga. To onda rađa ateizam, koji danas poprima raznovrsne oblike. Nas ovdje posebno ne zanima nijedan od tih oblika ateizma nego činjenično stanje areligioznosti, koje prodiere u danjani svijet, a vjernici u tom svijetu žive i moraju davati svjedočanstvo svoje vjere.

Uvijek se čovjek otimao Bogu. Ateizam se međutim u drugim epohama pojavljivao kao iznimka i potajno, a danas postaje fenomen masa: prožima filozofiju, literaturu, psihologiju, sociologiju, religioznu i civilnu povijest, umjetnost itd. Čak nastaje ateistička kultura i život uopće. Stoga papa Pavao VI. u enciklici »*Ecclesiam suam*«, osvrćući se na to stanje, veli: »Ateizam je najteži fenomen našeg vremena. Znamo da se mnogi i mnogi u različitim formama priznaju ateistima. Znamo da neki u svojoj bezbožnosti to javno ispovijedaju i podupiru. Tako stvaraju program odgoja u fatalnom uvjerenju da oslobode čovjeka od starih i lažnih koncepcija i to nadomjeste jednim znanstvenim shvaćanjem koje će biti u suglasnosti sa zahtjevima modernog čovjeka.«

To vrši ogromni utjecaj na suvremenu ljudsku misao. Ateizam prodiere, očarava, a sve pod parolom da čovjeka više uzdigne. Tom se utjecaju često puta ne mogu oduprijeti ni sami vjernici. Ako već ne gube vjeru, ono barem postaju indiferentniji, hladniji, a to je prva stepenica silaženja prema ateizmu.

Uzroci ateizma

Ovo stanje ni u kojem slučaju nije nešto izvorno, već proizlazi iz različitih uzroka. Drugi vat. koncil, govoreći o ateizmu, naglašava da i vjernici mogu biti odgovorni za tu pojavu: »Među uzroke ateizma — veli Sabor — treba ubrojiti i kritičku reakciju protiv religije, i to u nekim krajevima posebno protiv kršćanske religije. Zato ne malu ulogu za postanak tog ateizma mogu imati i vjernici, ukoliko treba reći da oni zanemarivanjem vjerskog odgoja ili netočnim i pogrešnim izlaganjem

nauke ili također nedostacima svoga religioznog, moralnog i socijalnog života, pravo lice Boga i religije prije zakrivaju nego otkrivaju» (GS 19).

Svakako, ateizam ima svoje razloge, ali ne i svoje opravdanje. On se verificira upravo u Evropi i u svim sektorima koji su pod evropskim utjecajem, a tu redovito dominira kršćanska religija. Tu dolazi do otcjepljenja od socijalnih struktura religije brojnih skupina ljudi. Možda nas i pogađa što se ateizam razvio i nikao na području starog kršćanstva. Ipak se ta činjenica može shvatiti u svjetlu povijesnog razvoja Zapada. U srednjem vijeku kršćanska vlast je bila »teocentrična«. To znači da su ideje i institucije oblikovane od vjere, a život službeno organiziran prema njezinim principima. Čovjek je imao osjećaj da svoju veličinu, svoj položaj u svemiru, svoju sreću prima direktno od Boga.

Međutim, početkom 16. stoljeća nastaje jedan revolucionarni fenomen, kojem nema ravna sve od pojave kršćanstva: *Renesansa, rađanje novog čovjeka*. Rađa se znanstveni duh, koji nastoji da protumači bića sa samim zakonima njihove naravi, a ne nikako utjecajem nekih nadnaravnih sila. Čovjek pomoću tehničkog napretka počima osvajati svijet, zbog čega sve više postaje svjestan svoje veličine. Tu je početak religiozne krize. Tada se s čovjekom dogodilo nešto slično što se događa i s djetetom kad dođe u mladenačku dob, pa podlegne mladenačkim napastima: zaniječe djetinjstvo, odbaci svaku potporu sa strane i želi vlastitim snagama postići sreću i veličinu. Slično se dogodilo s kršćanstvom i ljudskim razumom, koji su do tada išli zajedno. Od tada oni se malo pomalo rastavljaju i idu svaki svojim pravcem, često puta suprotnim. Razni oblici ljudske aktivnosti malo pomalo odvajaju se od tradicionalne vjere: umjetnost postaje poganska, filozofiji je razum jedini vođa, znanost se razvija u jednom areligioznom pravcu, a institucije se laiciziraju.

Tako je nastao *humanizam bez Boga*. On, istina, ne odbacuje Boga zato što mu se to sviđa ili zato što vidi opravdane razloge, nego zato što želi afirmaciju čovjekove autonomije. Slično kao i mladić koji se protivi roditeljima iz želje da sebe afirmira. Kad se mladić budi protiv roditelja, redovito je tome prvi uzrok njegova naravna evolucija. Ali, često puta se stvari pogoršavaju pogreškama roditelja koji, umjesto da shvate i budu strpljivi prema sinu koji se razvija, svojim pogrešnim postupcima stvaraju još veća zaoštavanja i suprotnosti. Nešto slično se desilo i u kršćanskoj civilizaciji Zapada. Ne želim ovdje optuživati Crkvu, u kojoj djeluje Krist i njegov Sveti Duh i koja nikada nije prestala oblikovati svece, nego predbaciti konkretnim kršćanima od početka XVI. do XX. st., koji su bili neosjetljivi na nadahnuća Duha Svetoga i koji nisu pazili na znakove vremena. Može se slobodno reći da je i ta neosjetljivost na poticaje Duha i na znakove vremena jedan od uzroka ateizma. Da i današnji vjernici ne bi upali u istu pogrešku, Drugi vat. sabor toliko puta upozorava na potrebu neprestanog osluškivanja Duha Svetoga i na pažljivo uočavanje znakova vremena.

Potreba ispravnog poimanja Boga i ispravnog življenja

Bog sve više isčezava s područja industrijaliziranog društva. Tehnizirani čovjek, koji teži k onom što mu je korisno, koji se služi isključivo empirijskim metodama u svom radu, koji osjeća da može trajno razvijati svoju vlast nad prirodom, ne nalazi Boga u svom radu. Priroda, koja postaje sve više podložna čovjeku, otkriva mu više čovjeka nego Boga. On više ne osjeća kako je priroda ovisna o nekom višem biću, jer mu se čini da je ona jedino podložna njemu. On progamira budućnost, transformira uvjete života, napreduje u pojedinačnoj i kolektivnoj sigurnosti. Same životne činjenice: rađanje, smrt, nesreće u svojim najrazličitijim formama, statistički se i organizirano proučavaju i prognoziraju. Time čovjek sve više postaje svjestan da je on providnost samom sebi. Čovjek koji je siguran za svoju egzistenciju smatra da mu Bog nije potreban, jer je uvjerenja da je Bog ušao u svijest ljudi kroz vrata nesigurnosti i nestalnosti.

Vjernik se suočava s takvim mentalitetom, što može dovesti u krizu i njegovu vjeru. Da ne bi došlo do te krize vjere, potrebno je imati ispravnu predodžbu o Bogu, a ta je biblijsko shvaćanje Boga, onako kako nam ga je objavio Utjelovljeni Sin Božji, Isus Krist, koji se daruje Ocu i ljudima u Duhu Svetom i koji je u centru evanđeoske vjere. Predodžba Boga koju nam pruža Objava nije identična s predodžbom Boga koju nam pruža naravna religija ili pak religija koja smatra da Bog čovjeku osigurava pomoć u svakoj životnoj poteškoći. Takve predodžbe o Bogu nisu biblijske već ljudske tvorevine. Kod mnogih kršana predodžba Boga temeljila se na romantičngj viziji prirode, koja nam neposredno objavljuje i pokazuje Boga i na poimanju da je Bog onaj koji daje sigurnost čovjeku ovdje na zemlji. Očito da je takva predodžba o Bogu neodrživa pred današnjim mentalitetom ljudi. Stoga je nužno potrebno imati biblijsku predodžbu o Bogu da bi se moglo svejdočiti vjeru Crkve u današnjem svijetu.

Sada se postavlja pitanje nama vjernicima koji imamo ispravnu predodžbu o Bogu, kako mi unijeti Boga u ovaj svijet koji je areligiozan, ali ipak disponiran na religioznost. Prije svega moramo biti uvjereni da se kršćanska poruka slaže s najdubljim željama ljudskog srca. Zatim je potrebno adekvatno izlagati evanđeosku nauku i autentično je živjeti. Lijepe riječi nisu dostatne. One čak mogu biti i zapreka, ako se ne slažu sa svjedočenjem života, jer netko može predbaciti da se govori iz nekog osobnog interesa. Ni Krist nije samo propovijedao. On je živio ono što je propovijedao.

Treba predstaviti utjelovljenog Boga, koji se i riječju i životom otkriva svakom čovjeku, u dijalogu i istini, ljubavi i ljepoti, koji želi čovjeku dati najvišu vrijednost. On ništa ne niječe, a još manje zabacuje, bilo što od čovjekovih dostignuća. Naprotiv, on svemu daje više značenje, pečat vječnosti i sigurnost besmrtnosti. On živi u srcu čovjeka,

njegovim stremljenjima i nemirima, on se nalazi u dubini njegova bitka i tako pobožanstvenjuje čovječji život. Bitni je zahtjev današnjeg trenutka: otkriti Boga u čovjeku. Međutim, upravo to često puta danas nedostaje vjernicima. Nije i ne može biti nikakva obrana religije uteći se nekom supernaturalizmu, koji niječe ili se ne osvrće na ljudsku narav: fideizmu, koji niječe ljudski razum; nekom tradicionalnom autoritarizmu, na štetu ljudske slobode, tog izvanrednog Božjeg dara. Religija uopće, kršćanska na poseban način, mora biti očišćena od ovih primjesa koje pokrivaju pravo i istinito Kristovo lice. Ako vjernik to ne uspije ostvariti u svom mentalitetu i još više u svom konkretnom životu, on neće uspjeti pomoći ljudima da uistinu shvate i upoznaju Boga koji se utjelovio i koji je poput nas ljudi hodao ovom našom zemljom.

Ovozemna dimenzija kršćanstva

Veliki ruski učenjak Berdjajev reče da je ateizam zaušnica onim kršćanima koji su zaboravili zemlju, koji su zaboravili konkretne obaveze koje zahtijeva Utjelovljenje, pa su uperili svoje oči prema nebu, u radost raja. Svi kršćani uistinu nisu uvijek imali pred očima *zemaljsku dimenziju kršćanstva*. Mirne duše bi se moglo reći da su se gubili u nekoj vrsti angelizma. Radi postignuća raja zaboravljali su ovaj svijet, koji je inače predmet ljubavi utjelovljenog Boga. Radi spasenja duše bježali su iz povijesti tako da su mnogo puta zanemarili one najosnovnije i po ljudski život sudbonosne socijalno-ekonomske dužnosti. Nisu uvijek dovoljno imali na pameti da mi Boga nalazimo u konkretnom čovjeku. Međutim, od kada je Krist rekao: »Bio sam gladan, i dadoste mi jesti; bio sam žedan, i dadoste mi piti; bio sam putnik, i primiste me; bio sam gol, i obukoste me; bio sam u tamnici i pohodiste me...« (Mt 25, 35—36), polje kršćanskog rada i djelovanja jesu siromasi, uciviljeni, oni koji su gladni i žedni pravde i slobode. U jednu riječ, čovjek koji je pritisnut bijedom na svom zemaljskom putovanju. Upravo na tom planu mora i danas doći do izražaja kršćanska vjera. Tu ona mora biti življena i dokazana, da bi tako očitovala i svoju vrhunaravnu dimenziju.

Otkada je Riječ postala tijelom, utjelovila se i postala centar svemira, kraljevstvo je Božje među nama (usp. Lk 17, 21). Konačno Božje kraljevstvo, tj. ono koje je ostvareno u Kristu i blaženima u vječnosti, već se nalazi među nama, premda samo početnički. Ali, ono je tu. Sjeme budućega svijeta razvijat će se do kompletnog stabla. To će stablo biti drugčije od sjemena samo utoliko ukoliko će biti savršenije, ali neće biti sasvim različito. Slično kao i dječak koji je odrastao i postao mladić ili zreo čovjek. On je postao drugčiji samo ukoliko se razvio. Tako i novo nebo i nova zemlja neće u putpunosti biti drukčiji od ovog svijeta, nego će onaj svijet po Kristu biti usavršen tako da će Bog biti sve u svemu (usp. 1 Kor 15, 28; Kol 1, 15; Ef 1, 10). Budući svijet dakle nije oprečan ovome, niti je savršeni duplikat ovoga. To je platonska vizija savršenog

svijeta, a ne evanđeosko-kršćanska. Tà Krist je onaj koji povezuje jedan i drugi svijet. Kao što je ujedinio ljudsku i božansku narav u jednoj osobi, tako je u sebi ujedinio ovaj svijet s onim budućim. To je ona divna kristocentrična vizija svijeta, o čemu govori veliki mislilac Teilhard de Chardin. Zbog toga oči kršćanina i njegovo djelovanje uvijek moraju biti otvorene i prema ovom svijetu.

Kršćani moraju biti vjerni i ovoj zemlji, jer je ona princip i početak vječnosti. Iz kršćanskog mentaliteta i životne prakse mora u potpunosti biti eliminirana ideja drugog svijeta koji bi bio sasvim odijeljen od ovoga svijeta. Kršćanin se mora sve više uvjeravati da drugi svijet, gdje su prijatelji Kristovi, ne isključuje već uključuje ovaj svijet u kojem živimo u čijem usavršenju trebamo i mi doprinostiti svojim radom.

Shvaćanje Boga i obraćanje njemu kao začetniku ovog svijeta po utjelovljenjoj Riječi, koja je centar svemira, učinit će da ćemo sve bolje uviđati kako kršćanstvo nije neka puka projekcija u neki nevidljivi svijet, nego stvarnost koja uistinu želi osmisliti i ovaj život. Kršćanstvo nije platonistička mistifikacija, koju je žestoko napadao Nietzsche, već osvajanje svijeta u Kristu, u čemu se — prema kard. Newman-u — i sastoji vječni život.

Jednom je protestantski pastor Bonhoeffer upitao Karla Bartha: »Da li će u vječnosti biti ženevsko jezero?« „Da, bit će”, odgovorio je Barth. Obojici je bilo jasno da bi preziranje i omaložavanje stvorenja značilo preziranje i omaložavanje i Stvoritelja.

Mnogi su kršćani, na žalost, svojim vladanjem davali utisak da je kršćanstvo više religije koja tješi čovjeka u ovozemnim nevoljama obećanjem nagrade u drugom životu nego vjera koja stvara i potiče na suradnju s Bogom u izgradnji ovog svijeta. To su protivnici iskorištavali propagirajući svoje ideje koje su protivne instinskom kršćanstvu i pravom Bogu. Tako su i sami kršćani postali barem donekle suuzročnici današnjeg sekularističkog i ateističkog mentaliteta.

Stoga je potrebno da se kršćanin u svom svjedočenju vjere u današnjem svijetu ugleda u Krista koji je svoju nauku i svoj praktični život usko povezao uz čovjeka i uz ljubav prema njemu. Kršćanin također treba tako postupati. On se treba zalagati ne samo za vječno spasenje ljudi već i za istinu, progres, slobodu, za istinsku veličinu čovjeka i prosperitet njegova ovozemnog života surađujući sa svim ljudima, pa i s ateistima. Jedino na taj način kršćanin može objavljivati danas Boga ljudima i svjedočiti svoju vjeru. To je ujedno i njegova dužnost kao vjernika.